

tem arra, *holdkóros* vagyok. Álomjáró – álomban. Meg kell bizonyosodnom róla, utánanéznem, amíg nem késő.*

A kislétrát meg, amin a „*lampedához*” felmáztam, ott hagytam. Még majd megszólalnak szórakozott rendtelenségemért. Máris szaladok, és künn, a „közös” (!) előkertek egyik virágágyásának dekoratív falpereme mellett meglelem, amit kerestem: hosszanti, ügyeske váját. Épp akkora.

Vízszintesre billentem, és belehelyezem kislétrámat, amely hálásan dorombol. Akkurátus kuckó – „kutyaoól” –, épp kislétrának való.

Elégedetten körülnézek, hogy van-e valaki új szomszédnak kifogása ellene, ill. ellenem: de senkinek. És akkor, mint aki jól tényálladékoltt álomban, szörcsenek-szusszanok.

Körülöttem már is éber a világ, oly tökéber, mint nyitott szemmel – jómagam.

álom: 2002. 07. 07.

Ferdinandy György

LOMTALANÍTÁS

1

A repülőút az idén is a szokásos módon alakult. Ktavaszodott, találtam egy olcsó jegyet, befizettem. Hófehérke elkéredzkedett a munkahelyéről, beraktam a táskámba a kéziratokat. Az utasbejáróból az idén is visszanéztem. Állt ő is, nézett. Nem integetett.

Mire lemegy a nap, tintakék levegőben úszik a gép. A légikisasszonyok kihozzák a vacsorát. Később valami idétlen film következik, ablak melletti ülésen ilyenkor már aludni lehet.

Úgy, mint minden tavasszal, idestova negyven éve. Azt szoktam mondani: mint a vándormadarak. Ösztönösen, reménykedve, ha még használható lenne a szó, azt mondanám, már-már boldogan.

Hát csak így. Lehunyom a szemem, kinyújtom a lábam az ülések alatt. Egy pillanatra elfelejtem, hogy az idén – negyven év óta először – minden megváltozott. Most van először úgy, hogy nincs kihez hazamennem. Hogy odaát, az Óvilágban senki sem vár, mint mondtuk: a repülő-pályaudvaron.

Hófehérke ilyenkor már hazaért. Vajon mit csinálhat? Rakodik, áthúzza az ágyat? Vagy a párnába fúrja a fejét? Holnap elkezd számolni a napokat.

Hajnali két óra, felébredek. A látóhatáron hosszú, sűrke vonal: ott, ahová igyekszem, már kel a nap. Még egy hete sincs, hogy ilyenkor, hajnalban megszólalt a telefon: – Édesanyánk meghalt – mondta öcsém.

Némán feküdtem az ágyon. Azután elkezdtem összepakolni a kéziratokat.

Vasárnap reggel szoktam felhívni anyámat. Reggeli közben, amikor odaát délután három óra van. Békések és vidámak ezek a műholdas beszélgetések. Hófehérke sza-

* „Aki holdkóros, az nem felel tetteiért.”

lonnát süt, én elmondom a hét eseményeit. Anyánk körül ott ül a család, nincs egyedül, a hívásaimnak legalább ennyi kézzelfogható eredménye van.

Nem szokott sürgetni. Még két hónap! – mondogatta januárban. Számolja ő is a napokat. Az idén azonban minden vasárnap a háborúról beszél. Átélt két világhéget és három forradalmat: nyugtalanítják a bosszút lihegő, vérszomjas vadnyugatiak.

– Gyertek haza! – kérlelt. – Ha megtámadják az arab világot, akkor Amerikának vége van!

Máskor a díjról beszél. Lehetséges – mondogatja –, hogy az idén megkapom. A jó hírt persze csak az utolsó pillanatban közlik, huszonnégy órával az átadás előtt. Az a legokosabb – magyarázza –, ha addigra már ott vagyok.

A díj! Hát igen. Vagy megkapom, vagy nem kapom. Ami pedig a háborút illeti, ma már nincsenek többé vagy kevésbé biztonságos helyek. A legokosabb – mondja Hófehérke is –, ha várok. Ilyen dolgokban általában a feleségre hallgatok.

Hajnali kettő. A légikisasszonyok forró törülközőket osztogatnak. Kibontom, beletemetem az arcomat.

Ha csak egyszer beszéltek volna velem. Ha csak egy fél mondatban megmondták volna az igazat. Azt, hogy nem az Öböl-háború és nem a díj. Felkerekedtem volna azonnal. De így? Anyánk minden télen betegeskedett. Azután jobban lett, amikor megjött a tavasz.

A tő partján, ahol élek, vadkacsák fészkelnek a pálmafák alatt. Az, hogy vadak, persze csak félig igaz. Ott bicegnek körülöttünk, lefetyelik a maradékot, mint a háziállatok. De megfogni nem hagyják magukat. Élősdiek, ez az igazság. Miért van, hogy minden élőlényt élősdivé degradál ez a minnek is mondjam jóléti társadalom?

Az egyik kotlóst én etetem. Minden reggel kiteszem a fészke elé a vizet és a kenyeret.

– Nincs alatta semmi! – szól vissza feleségem munkába menet. – Kiszedte őket a kerítés – teszi hozzá. – Nehogy elszaporodjanak.

A kotlós nézi, amint beáztatok egy száraz kenyérdarabot. – Kacsuka! – mondom neki lágyan. Kacsuka! Szégyellem magam.

A telefonhívás éjszakáján kitört a háború. A képernyőn rakéták pásztázzák az eget. Jól hallani a légvédelem ugatását, a szirénázó mentőkocsikat. Némán fekszünk a széles, hideg ágyon. Nem kellett volna letennem a kagylót. De végül is mi az, amit még nem tudok?

Cseng a fülem, olyan mély a szobában a csend. A léghűtés kikapcsol ilyenkor. A tő felett sűrű pára kavargó.

– Hát vége! – mondom hangosan. Megfordul a fejemben, hogy ezzel az én életemnek is vége van.

Kikapcsolom a bagdadi csatornát. Hófehérke mélyen, egyenletesen szuszog.

2

Régen, emlékszem, még a könnyem is kicsordult, amikor a kabin ablakában feltűnt az Óvilág. Gallia felett a legtöbb településre még így, madártávlatból is ráismerek. Elszorul a gyomrom, ha arra gondolok, hogy ott lent, a hajnali pára fehér fátyla alatt még alszanak az emberek. A valaha volt, elhagyott honfitársaim.

A Fertő-tó felett elkezd ereszkedni a gép. Napkeleten már magasan jár az égen a nap.

Még egy óra, és ott vagyok én is anyámnál. Tudja, hogy mikor érkezem, pirkadat óta kint áll a kertkapuban.

– Ott! – mutatom a sofőrnek.

És megbicsaklik a torkomban a hang.

A kapuban senki sem áll. Nehéz elhinni, nem is hiszem el. Felrakta az asztalt, bent vár a szobában. A tányérokból sűrű, illatos leves párolog.

Anyánk tavaly volt kilencvenéves. Szép kor, így szokták mondani. Tudomásul vetem én is, hogy egyszer csak kialszanak az ilyen takaréklángon pislákoló életek. Nem marad utánuk csak valami csendes kis szomorúság. Meg aztán ugye az, hogy most már én következem.

Egy kisgyerek halála – hallom – rettenetesebb. Elhiszem. De anyánk vége mégis elviselhetetlen. Nincs rá magyarázat. Aki, mint ő, túlélte magát, örök életű kellene legyen. Nélküle megáll itt a régi kertben az élet. Nincs már miért hazajönnöm. Nincs már mivel áztatnom magam.

– Nem volt egyedül! – mondják. Mindig volt mellette valaki. Nem az, akire gondolna az ember. Nem a fia és nem a lánya. De ilyenkor, amikor közeleg a vég, mindig támad talaki, aki megfogja az útnak induló kezét. Ha más nem, az ágyaszomszéd. Vagy egy takarítónő. Egy fiatal ápolónő, aki még nem szokta meg a sírdogáló öregasszonyokat.

– Sikerült rábeszelnünk – mesélik. – Feltáplálják, rendbe teszik tíz nap alatt.

– Mire megjössz! – mondogattuk. – Mire megjön a tavasz.

Saját lábán ment ki a mentőkocsinhoz. A kutya ott ugrált körülötte. Nyüszített, elállta volna előle az utat.

– Nem mész?! – szólt rá az öcsém.

– Ne bántsátok! – mondta. – Vigyázzatok rá. Nagyon igényli a szeretetet.

Csak ennyit. Sem a háztól, sem a kertetől, ahol kilencven hosszú évig. Csak ettől az esetlen, buta dögtől búcsúzott.

A kutya bent lapul a házban. Láncra kötötték.

– Foltos! – szólítgatom. Megismer, csóvál, mint minden évben. De most nem jön ki elélem. Halkan, nyüszítve morog.

– Be akarsz menni hozzá? – kérdezik.

A szomszédokban már gyülekeznek a rokonok. Mind itt laknak, egymás mellett, a régi kertben. Az öcsém, a húgom. Itt, körülötte, de ez most jut először eszembe. Hogy ő volt, aki összetartotta a családot. Neki köszönhetem, hogy ma, fél évszázad után is itt vagyok.

Hét unokája volt. Egy maradt mellette, az, akiről senki sem gondolta volna: a legfiatalabb.

– Kétágyas szobába került – magyarázza.

A kórtermek itt keleten még ma is húszágyasok.

– A másik hely üres volt. Nem bánta senki, ha vele maradok.

– Beszéltetek?

Anyánk nem volt beszédes. Csak az egészen régi dolgok érdekelték, csupa olyasmi, amiről a környezetében már senki sem tudott.

– Azt kérte, hogy hozzuk be a ventilátort. Pedig nem volt a szobában meleg. „Nem-sokára hazamész!”, biztattam. „Én már innen nem megyek sehová!”, mondta akkor. És vörösbort kért. Finomságot.

A ventilátort Hófehérke vette, még tavaly, amikor a szokottnál is nagyobb volt a meleg. Nem örült neki, nem mutatta. De amikor feleségem összeszerelte a masinát, oda-

ült mellé, és olyan áhítattal figyelte, hogy még a lélegzete is elakadt. Lám csak, neki készítgette a légcsvart ez a kis trópusi asszony. Még be is állította, hogy valahová a feje fölül fűjjon. Hogy ne legyen túl hideg.

A telefont odatették a füle mellé.

– Már nem tudott beszélni, de még hallotta a hangod – állítja most az unoka. – Neked mondta az utolsó szavakat.

Hát ez azért nem így volt, nem egészen.

– Mikor jössz? – kérdezgette az utolsó hetekben. Amikor biztattam, hogy vitesse be magát, azt felelte: – Majd ha itt leszel. Mert ezek itt bent felejtene! – súgta a kagylóba cinkosan.

A kórteremből sürgetett először. Ott lett a mikor jösszből gyere már, fiam. De az utolsó szava más volt. Semmi üzenet és semmi kívánság. Hiába várt, nem voltam mellette. Csak ennyit mondott: szerbusz, fiam. Ez a kis mondat lett a büntetésem. Így fejeződött be az utolsó telefon.

Este van, bezárkózom a szobámba. Hóféhérke most ér haza az iskolából. Feltárcsázom.

– Jó utad volt? – kérdezi a föld túloldaláról egy komoly női hang.

Sokáig beszélek. A dolgok csak akkor történnek meg, ha elmesélem őket. Nincs már – talán sose volt – önálló, mint mondják: külön bejáratú életem.

– És a temetés? – kérdezi Hóféhérke.

Tényleg, a temetésről semmit sem tudok. Még jó, hogy az ilyen részletekre itt van ez a világúrból érkező komoly női hang.

3

Öcsémmel minden reggel, pontosan hétkor átsétáltunk a szomszédba, anyánkhoz. Sanyi begyújtott, megrakta a tüzet. Csak akkor mentünk haza, amikor anyánk megreggelizett.

Most is kint találkozunk a kapuban, hét óra után. Átballagunk, benézek most is az ablakon. A szobában minden a helyén van, az állónaptáron bekarikázva Sándor és József, a névnapok. Az év tizenkettedik hetében, március 23-án a bejegyzések sora megszakad.

Ácsorgunk. Anyánk fél évszázadon át élt ebben az alagsori lakásban. Fél évszázad óta nem engedett hozzányúlni semmihez. A fal mentén ládákban állnak a papírok. Hát igen: ezt mind át kellene nézni. Ez az, amire azt mondják: hagyatékfeldolgozás. Kivinni a kukába a relikviákat. Ami csak egy ember után megmarad.

A kisunoka azt javasolja, hogy mielőtt belevágnánk, fényképezzük le – így mondja – dédike lakhelyét. A szobát, amiből hamarosan semmi sem marad.

Nekilátunk. Sorra kerülnek, egyik a másik után, a régi karosszék, a szobafenyő, a kínai tévékészülék, amin hol elment, hol felerősödött a hang. A lemezjátszó, amin tirolinglitanglit hallgatott anyánk, a szobabicikli és a fekete bakelittelefon. Kedvence, az apró zsebrádió mindig ott volt az ágya fejénél. Mellette a kék melegítő. A ruháscsomag, amit a kórház madzaggal átkötve visszaadott.

A *Hegyvidék* márciusi száma, az egyetlen újság, amit végigolvasott.

Kint, az előszobában a fekete télikabát és a barna esernyő most is ott lóg a fogason. Amikor a konyhára kerül sor, a kutya tágra nyílt szemmel benéz az ablakon. Kimegyek, behívnam, de nyüszítve, morogva elrohan.

A gáztűzhelyen a piros tepsí, egy másik relikvia. Végül a kamra. Egy régi lakáshoz – akármilyen szűk volt – az éléskamra, a spájz mindig hozzátartozott. Lekvárok, dunszosüvegek sorakoznak a polcokon.

– Fényképeztek? – legyint a húgom.

Május első hetében lesz a lomtalanítás. Túl akar adni anyánk holmiján. Talán azt gondolja, hogy a bánat is elszáll, ha ebből a sok dohos kacatból semmi sem marad.

– Akinek kell valami, most vigye el! – mondja öcsém, de ő sem nyúl hozzá semmihez. Némán kerülgetjük ezt a poros mauzóleumot.

Ami engem illet, minden reggel kezelésre járok. Fáj a vállam. A fájdalomtól egy idő óta aludni sem tudok. Panaszra még sincs semmi ok. Törődnek velem, emberekkel találkozik. A körzeti orvos szép, szőke asszony. Ellenőrzi a gyógyszereket, megméri a vérnyomásomat. Itt mindig magasabb, mint az Újvilágban. Itt minden gyógyszerből dupla adagot kapok. Hiába mondom, hogy meggyógyultam. Buzgón keresik a góccokat.

A jobb vállízületben tényleg találnak egy babszemet. Az ultrahangra egy hónap a várakozás. Addig is belém nyomnak egy injekciót, utána pedig gyógytornára mehetek.

A gyógytornászok csodálatos emberek. Vagy csak nekem lenne szerencsém? Klári mosolygós szemű ötvenes asszony. Ordítok a fájdalomtól, amikor felemeli a kezem.

Az a módszere, hogy beszél. Nem hagy szóhoz jutni. Mire észbe kapok, egészen jól mozog a beteg ízület. Eszembe jut a trópus. Én is ilyen vidáman tanítottam. Igen, én is ilyen mértéktelenül szerettem a gyerekeimet. Emberekkel foglalkozni, úgy látszik, csak így lehet.

A gyógytorna után még van egy elektromos kezelés, azután hazamehetek.

Éppen az ultrahangra várok, amikor betolnak mellém egy asszonyt. Barnára aszalódott, fogatlan kisöreg. Egy idő után halkán sírni kezd. És mintha kérne valamit. Fölébe hajolok, figyelem. Az öregasszony kinyitja a szemét, neki is, mint anyámnak, vizenyős, világoskék szeme van.

– Fiam! – mondja tagoltan. Szorosan tartja a kezében a kezem.

– Családtag? – kérdezi mögöttem az ápoló.

Lefejtem ujjaimról a göcsörtös, barna kezét.

Hófehérke hív. Nemsokára vége a tanévnek, már megvette a repülőjegyet. Nem egyedül jön, egy kollégája is elkíséri. Egy papnövendék, aki körbe akarja utazni a napkeleti végeket. Megint csak nyaralás lesz a látogatásból. Turistaút! A feleségem nem tudja csak úgy egyszerűen, napról napra élni itt napkeleten az életet.

Megkérdezi, hogy jól vagyok-e. Hogy szedem-e a gyógyszereket. És hát hogy sima vizet fogyasszak, ne szódát. Az Újvilágban mindig kitalálnak valamit. Most a szénsavas italokra jár rá a rúd. Megígérem, hogy nem iszom több ásványvizet.

4

A lomtalanításig pontosan egy hónap időm van. A könyvespolcokkal kezdem: végiglapozom anyám nyelvkönyveit. Amire szükségem van, áthordom, a többit a ruháskosárban tárolom. Próbaképpen leviszek a városba egy cekkerrelalót, de a harminc évnél idősebb szótárokat nem veszi át az antikvárium. Anyám könyvtárában pedig minden könyv fél évszázados.

Vagy még öregebb. René Bazin, Pierre Loti és Henry Bordeaux regényeit a húszas években vette meg. Akkor belőlük állt a francia irodalom.

Az Ady-összest 1957-ben másodsorra is beszerezte.

A háború előtti őskiadást eladtam még gimnazistakoromban. Az új verseskötetben is be vannak jelölve a *Szeretném, ha szeretnének* versei. Ez már akkor, kamaszkoromban is megrendített. Ma sem tudom megbocsátani magamnak, hogy annak idején, éhesen és reménytelenül, elloptam ezt az Ady-kötetet.

Új könyve kevés van anyámnak. Az én köteteim, természetesen. Ezeket gondosan bekötötte. Most a barna csomagolópapír kedvéért ezeket is átviszem. Azután Horn Gyula emlékiratai, *Azok a kilencvenes évek*. Ifjúkorában a szocialisták vezére ide járt a Notre Dame de Sion helyén létesített Oleg Kosevojba, és egyszer letört egy ágat a cseresznyefánkról. Anyánk sosem bocsátotta meg neki.

A könyvespolcok után a fiókokra kerül sor. Anyánk fél évszázadon át őrizte a számlákat, elismervényeket. A fellebbezéseket – a sublót tartalmának ezt a nevet adnám. Fél évszázadon át harcolt a házért és a kertért. Érvelt, védekezett és fellebbezett.

Végigolvasok minden iratot, múltnak a hetek. Utoljára maradnak a fényképalbumok. Nagy részük hasznavehetetlen. Régi utazások emlékei, Borszék, Helsinki és Ráthó, kalocsnis, ismeretlen emberek.

Itt-ott feltűnik bennük anyám, ezeket félreteszem. Ládányi album azonban az utcára kerül. Kezdem megérteni, hogy a temetőkből miért teszik ki a régi sírokat. Csak addig élünk, amíg őriz minket az emlékezet.

Vannak izgalmas dokumentumok is a számlák és az elismervények között. Mint ez az 1941-es „tíz évig megőrzendő” lakó-nyilvántartási regiszter. A magyar királyi belügyminiszter rendelete értelmében a ház tulajdonosa betűsoros nyilvántartókönyvet köteles vezetni – áll az első oldalon. Utána pedig jönnek, egyik a másik után, kisgyerekkorom félistenei, a szakácsnők, pesztonkák, kertészek, házmesterek. Ács János háziszolga, aki a cseresznyefát ültette a gyerekszoba ablaka alá, Frühwirth Katalin moszonszolgai gyereklány, Gelencsér Károly házfelügyelő.

Jankovszky István 1939-ben költözött ide. „Takarításért laknak” – áll a megjegyzések rovatában. Pista bácsi szobája 1945-ben telitalálatot kapott.

Rakovszky Alfrédné és kislánya, Elly, „ideiglenesen” laktak a házmesterlakásban. 1945-ben fogadta be őket anya, a kislány még két évet élt. Rakovszkyné, a Tante, 1964-ben települt haza Ausztriába. A helyébe, ezúttal végérvényesen, anyánk költözött.

A névsor vége felé Somfai János, a részeges rendőr, aki megütötte anyát. Timár Mátéék heten éltek az aprócska szobában 1939 és 1942 között. Azután itt van Sinka Istvánné, a költő özvegye. Érdekes, hogy őrá nem emlékszem.

Az alagsor felett, a négyszobás villában apánk, anyánk és mi hárman, gyerekek. Apa orvos, anya háztartásbeli. Beköltözés 1938. május elsején. Azután a háború. Apa 1944 áprilisában „ismeretlen helyre” távozott. Most pedig anyánk is utána ment.

Május elsején kihordjuk az utcára a holmit.

Megtartani úgyszólván semmit sem lehet. Minden elnyűtt és értéktelen.

Ácsorgok az utcán, a kertkapuban. Nézem az ágyat, az éjjeliszekekrényt. A lyukas perzsaszőnyeget. Nyolc óra felé szállingózni kezdenek a kukázók. Cigányok, ószerekek: végigfogdossák a kiselejtezett szemetet. Amit kiválogatnak, teherautókra, targoncákra dobálják. Délutánra anyánk holmijából semmi sem marad.

Tudom, hogy ennek így kell lennie. Mégis, megvisel, nagyon megvisel ez a nap. Nézem, amint eltűnnek az utolsó bútordarabok. Ha legalább sírni tudna az ember. De sírni – nem olyan egyszerű dolog. Megértem azokat, akik érintetlenül hagyják a ha-

lottaik hagyatékát. Hófehérke máig sem nyitotta ki a ládát, amiben anyósom tartotta a menyasszonyi ruháját.

Ég a szemem a portól, köhögés kaparja a torkomat. A házmesterlakás kiürült. A kutyája körbejár, és halkan, nyüszítve morog.

5

A szertartás napján felsétálunk a zsidótemető falához, ahol apám fülkéje van. Fél kilenckor megérkezik a temetkezési vállalat, leverik a kopott márványlapot. Apa urnáját most látom először. Annak idején, huszonöt éve nem kaptam beutazóvízumot. Fehér kehely, a fenekén maroknyi sárga por. Ez előtt ácsorogtam évről évre, ennek a szürke maszatnak mesélgettem az ügyes-bajos dolgaimat.

Anyánkat egy úgynevezett fekvőkriptába temetjük. Egyelőre belehelyezik a betonüregbe apa hamvait. Hárman lesznek a sírban, a sógorom már két éve itt van. Neki vettem a kriptát, Ernő itt várta a többieket.

Rendes ember volt, munkásfiú. Azután hogy, hogy nem, beházasodott ebbe a budai családba. Sohase szokott bele az új környezetébe, de végigcsinálta, mi mást tehetett. Minden hónap végén letette az asztalra a borítékot, még zsebpénzt is csak a húgomtól kapott.

Az alkalmazott visszahelyezi a márványlapot.

– Én azt hittem, elváltak – mondja a fiam.

– El, el! – felelem. – Tíz év házaset után. De én már akkor megfogadtam, hogy eből a válásból semmi sem lesz. Soha nem vettem tudomásul a marhaságaikat.

Átmegyünk a ravatalozóhoz. Tíz órakor lesz a szertartás, anya urnája már fent van a gyászpadon. Nincs még senki a teremben, halk zene szól. Kihívom a fiamat:

– Nem hallottad? – súgom a fülébe.

– Micsodát? – kérdezi megrökönyödve.

– Hát őt. Nagyanyádat! Kiszólt, felemelte a deklit.

– Mit mondott? – súg vissza gyanakodva.

– Hát hogy menjünk ki sörözni a főkapuhoz.

Útközben megmutatom neki Rákosi sírját. A despotát az iroda ablaka előtt helyezték – hogy úgy mondjam – örök nyugalomra. Még így is odaszarnak a bronzplaketta elé. Éjjel kutyás őr vigyáz rá, nehogy a diverzánsok – így a kapuőr – összekenyjék a sírfeliratot.

– Megisszuk a sört? – kérdezem.

Biztos vagyok benne, hogy anya nincs itt. Kint üldögél a kertben. Nyesi az orgonabokrokat. Vagy biciklizik a házmesterlakásban. Bekapcsolja az osztrák televíziót, ilyenkor reggel mindig ugyanaz a tiroli zene szól, anya pedálozik, és nézi a havas csúcsokat. Ez az egyetlen műsor, amit megnéz minden reggel. Az időjárás-jelentést. A napfényben fürdő osztrák Alpokat.

Isszuk a sört.

– Vége a háborúnak! – mondja a fiam.

Nézem őt: szép, komoly ember. Nem veszem el a kedvét, de magamban anyámnak adok igazat. A háború most kezdődik csak. Észak a Dél ellen. És ezt a háborút máris elvesztették az északiak.

A ravatalozóban bent áll már anya két rokona. Ninette kilencvenéves, Svájcból érkezett, Pubi hetvenöt lehet. Azután mi hárman, hatvanévesen. Húgomat és öcsémet

körülveszi a családja. A szomszédok kondoleálnak, azután gépjárműre helyezik az urnát, és megindul a menet a kripta felé.

Fülei Bandi, egy pécsi kollégám egyszer megkérdezte tőlem: honnan van bennem ez a poroszos keménység? Akkor csak nevettem, de tényleg: ez itt anyám temetése. Mégsem tudok máásra gondolni, mint arra, hogy hiába ez az egész hókuszpókusz, anya nincs jelen.

Vannak, akik sírnak ilyenkor; de itt ma reggel nem sír senki. Bandukolok a friss tavasz fényben, egy kislány – öcsém unokája – odalép mellém, és megfogja a kezem.

Fent, az Érdi út téglafala mentén családi kripta. *Krisztusnak szeretete vezérelt engem.* Anyánknak itt, a szülei mellett lett volna a helye. De a kripta beomlott még a háborúban, a könyvén ülő fülesbagolyra – a tudományra – célba lóttak oroszok és németek.

Anyánknak a családi kripta alatt találtam helyet. A koszorúk eltakarják a feliratokat, a gyászolók nem veszik észre apát, azt, hogy összefektettem őket, ezt a mégiscsak botrányos részletet.

Visszafelé már felszakadozik a gyászmenet. A család a kertben fogadja a gyülekezetet. Többen vannak, mint képzelte volna az ember. Pedig a szomszédokat nem marasztalta senki.

Körülüljük az asztalt, felszólítanak, hogy beszéljek. Én vagyok az egyetlen a családban, akinek az ilyesmiben – úgy gondolják – gyakorlata van. Szerencsére elkezdtem már összeírni anyánk felejthetetlen mondásait. Ilyenkor, a szertartás után különben is vidámabb hangot ütnek meg a szónokok. Előveszem én is a jegyzeteimet.

Felsorolom, név szerint, a kutyákat – anyánk számára mindig ez volt a legfontosabb. Azután az első házasségeket, amelyekre ma már csak én emlékezem. Arra, hogy apánk és anyánk szerette egymást. Csak a háború, csak az ostrom, csak az évtizedes éhezés honosította meg nálunk is a gyűlöletet.

Hosszú, küzdelmes, de végső soron szép élete volt. Hozzáírom a beszédhez ezt a közhelyet. Soha nem hagyta el a várost, ahol született. A kertet, ahol boldognak érezte magát a madarak és a virágok között. Az, hogy a házmesterlakásban, számára nem volt lényeges. Mint ahogy az sem, hogy a temetőben is a romba dőlő családi kripta alatt nyugszik. Házmesterlakásban ott is.

6

Ezen a ponton valami ideiglenes címet szokott adni a szövegnek az ember. Valami semlegeset, ami nem viszi el egyik irányba sem. Eddig az állt a dosszién: Fellebbezések. *Magányos gerle*, írom most a helyébe. Anya ismerte a kertben élő valamennyi madarat. Télen etette őket, ha nagyon hideg volt, kiakasztott egy szalonnadarabot. Szén-cinkék jártak hozzá, verebek. És egy magányos gerle. Neki külön is adott enni anyám, amikor elmentek a többiek.

Úgy képzeltem, hogy ezentúl könnyebb lesz az élet, a nagy tisztogatások: a lomtalanítás és a temetés után. Hát nem, nem egészen. Minden elviselhetőbb, amíg az embernek dolga van. Hogy most mi lesz, azt nem is tudom.

Egyelőre itt van ez a népszavazás. Kiküldtek nekem is egy értesítést, fél évszázad után ismét választópolgár leszek. Az Európai Unió! Utoljára pontosan ötven éve szavaztam. A bizottság elnöke kezét adott akkor is, és felszólított, hogy egy rongydarab mögött, a szeparéban végezzem el állampolgári kötelességemet.

– Nincs titkolnivalóm! – feleltem magabiztosan, és belecsúszttam a borítékba a sza-

vazócédulát. A Hazafias Népfrent – rémlik, hogy ez volt a jelölt neve – azóta jobblétre szenderült. Hogy ez meddig marad fenn, ez az Unió, azt ma még nem tudja senki.

Útban hazafelé eszembe jut, hogy tényleg, az elmúlt évtizedekben sehol sem szavaztam. Sem Európában, sem a Vadnyugaton. A világ dolgaiban sehol sem éreztem illetékesnek magam.

Az asztalomon kupacban áll, amit áthoztam anyától. Ami a lomtalanítás után megmaradt. Az ősökkel kezdem: felrajzolom a falra a családfát, bekereteztem a fényképeket. Anya bajor ősei egy nagy kartondobozban lapultak a háború óta. Barbara Seengert repezsdarabok tépték lukacsosra, Preiss Laurentius képét megtaposták a lovak.

Kellemes jelenség ez a kétszáz éves Barbara. Komoly, fekete hajú. A dagerrotípiákon sosem mosolyognak az asszonyok. Szabó János *baumeister* az első magyar név a családban. Nyugodt, egyenes tekintetű ember. A nagy építkezések korszakában nyugodtak és magabiztosak a férfiak.

Nagyanyjáról, Preiss Lisbethről anyám gyakran mesélt. Preissék még törték a magyart, de már nem voltak németek. Az, hogy visszamenjenek a Tauber-völgyi őshazába, a jelek szerint eszükbe sem jutott.

Szabó Emília, az én kis nagyanyám már csak a spárgát áruló kofákkal beszélt németül, kint a kertkapuban. A férje díszmagyart öltött, amikor átvette a *Goldene Verdienstkreuz mit der Kronét*, a koronával ékesített aranykeresztet. Nagypapák már hazafias érzelmű magyarok.

Bútort nem hoztam át anyámtól. Amikor kiürítettük őket, anya minden bútora darabokra esett. Nem került át hozzám, csak a szobafenyő és egy perzsaszőnyeg, ami az ágy fejénél lógott a falon. Ezt – húgom szerint – ő maga készítette. Anyánk egy időben valami kisipari szövetkezetnek dolgozott.

Van azután még itt egy balatoni tájkép, a festő neve Edvi Illés Ödön. Mellette anya francia diplomája. Maga a nagykövet írta alá, Mademoiselle Elisabeth Rejtőnek, a Köztársaság, a République nevében. Gondosan kivasalva, mert az ostrom alatt ezt az okiratot is beletaposták a sárba a lovak.

És hát egy súlyos, tömör üveg hamutálka, amire kisgyerekkorom óta jól emlékszem. Mellette, százszor összetörve és összeragasztva, a váza, ami nagyszüleim minden fényképén rajta van. Végül két apróság: a kupica, amiből dédapám, a feltaláló állítólag minden reggel két centiliter pálinkát ivott, és trópusi kisfiam ajándéka: *Te quiero, abuelita* – szeretlek, nagymamácska! – mondja a lila betűs felirat.

Ülök a teraszon. A kertben már elvirágoztak a gyümölcsfák. Az ágak között eszeveszetten csattognak a madarak. Később mellém telepszik a kislány, aki a temetésen megfogta a kezem:

– Gyruka! – kérdezi. – Te jól érzed itt magad?

Tényleg. Ez eddig eszembe sem jutott.

– Mindig egyedül vagy – mondja a gyerek.

Hogyan lehetne ezt megmagyarázni. Hogy nincs senkim, de egyedül mégsem vagyok.

A kórházban úgy döntenek, hogy kiveszik a vállamból a múltkori ominózus babszemet. Egyedül megyek be, körülöttem senki sem ér rá. Hóféherke az egyetlen a világon, aki bejönne velem.

Nem mintha olyan nagy szükség volna rá. Itt még egy ilyen kis műtét után is kórházba utalják a pácienseket. Néhány nap múlva pedig úgyis hazamehetek.

Este a rádió bejelenti, hogy a választópolgárok negyven százaléka élt szavazati joggal. A választásokat itt sem veszi senki komolyan.

Annak idején úgy terveztem, hogy kihozatom az Újvilágba anyámat. És a távollétében felújítom a házmesterlakást. Anyánk azonban hallani sem akart erről az utazásról. Még az ötvenéves bojlert sem hagyta kicserélni. A rozszant kályháról nem is beszélve, no meg a kínai televízióról, ami hol suttogott, hol pedig ordított.

Igy azután maradt minden a régiben. Most pedig megérkeztek a mesteremberek. Anya virágaira kavicsdomb kerül, a betonkeverő reggeltől estig kint zakatol a gyepen.

Tulajdonképpen el kellett volna adnom ezt a lakást. Nincs rá szükségem: a fiam külföldön élnek, megcsinálták az életüket. De ez itt a szülőházam, ez a villa. Rokonok lakják: húgom, unokahúgom. És egy családi házba nem ereszt be az ember idegeneket.

– Ki lesz adva? – kérdezi az építésvezető.

Megvonom a vállam. Magamban úgy tervezem, könyvtár lesz. Közhasznú alapítvány. Volt egy stockholmi barátom, a körtéri Thinsz cukrász fia. Átrepültem hozzá minden év júniusában. Tartottunk egy irodalmi estet, együtt töltöttük az első nyári napot, amikor Stockholmban éjjel is fürdenek a lányok, és három napig nem megy le a nap.

A nagy változások után a Benczúr utcában, egy szállodában lakott. Ki sem mozdult a szobából, ami sötét volt és barátságatlan. Rokonai már nem éltek, a körtéri cukrászdából egy Tünde nevű lerobbant eszpresszó maradt. Most már – írta utolsó levelében – inkább a görög szigeteken tölti a nyarat. A gép átrepül Budapest felett, én pedig minden évben kinézek az ablakon.

Anyám lakásában megszállhatnának a régi társak. És lenne egy hely a világban, ahol összegyűjtenék a dolgaikat.

Anya papírjai már egy hónapja itt tornyosulnak az asztalomon. Az ősök keresztlevelei, a tömérdek anyakönyvi kivonat. Micsoda ősök! Osztrákok és németek, szlovákok, galíciaiak.

Egy másik dosszié anyánk munkahelyeit tartalmazza. A nyelvvizsgákat, amelyeket – egyiket a másik után – gondosan letett. Külkereskedelmi levelező volt, gyorsíró és nyelvoktató. A takarítónői állásokról nem maradt fenn hivatalos okirat.

Hacsak nem a Fővárosi Autóbuszüzem jegyzőkönyve. Anya megesküdtött, hogy hű lesz a Magyar Népköztársasághoz, annak népéhez és alkotmányához, hogy hivatali eljáróinak engedelmeskedik, és megőrzi a hivatali titkokat. Ezután az újdonsült kalauz elkezdhetette lyukasztani a menetjegyeket.

Külön dossziében őrzöm anyánk betegségeit. Gyerekkorunkban nem sokat tudtunk ezekről a diagnózisokról. Megdöbbenve látom, hogy anya milyen gyakran volt beteg. A balesetekről nem is beszélve. 1975: csuklótörés, 1985: a budapesti nemzetközi vásáron ismeretlen személy fellöki. Egy nyugatnémet! – mesélte később kétségbeesetten. Azután az onkológia. Oda szívesen járt: dr. Boér András, Andriska volt az orvosa.

No meg a fellebbezések. A bürokrácia elleni háború. De nem csak a hatóság ellen viselt háborút anyánk. Első emlékeim közé tartozik: a romba dőlt városban egymásba kapaszkodva keressük a rokonokat. És mindenütt rémülten az orrunkra csapják az előszobaajtót: azokban az ínséges időkben ki etetett volna meg három éhenkórász gyereket!

Itt van azután az 1950-es ajándékozási szerződés, amelyben ránk testálja minden vagyonát, harmincnyolc évesen. Az árvaszék a kiskorúak nevében „gyámhatóságilag” jóváhagyta ezt az adományt. Ezzel a gyors és váratlan húzással elkerültük a budai kert államosítását és a kitelepítést is, hiszen a családfőnek nem volt többé vagyona.

Nagyszüleim öröksége: a kunhegyesi tanya és a svájci bankbetét azonban így is menthetetlenül elveszett. Anyánk hiába írta Kunhegyesre és Zürichbe a magyar és német nyelvű fellebbezéseket.

Harmincéves volt, amikor egyedül maradt. Szép, szőke fiatalasszony, vidám és szellemes. Hogy kérője nem lett, az talán természetes. De ő az udvarlókát is rendre elhessegette. Hatvanéves is elmúlt, amikor rövid időre komoly, megbízható élettársa lett.

Miklós bácsi is orvos volt, mint apánk. Utolsó levelére rátaláltam. „Éjjel-nappal veled vagyok” – írta a vén gavallér nyolcvanhárom évesen. „Olyan jó volna mindent megtárgyalni a mi szokott módszerünkkel!”

Anyánk „szokott módszeréről” – féltékenyen fedezem fel – semmit sem tudok.

Miklós bácsi temetésére, Balatonarácsra, senki sem vitte le anyánkat. Pedig akkor már volt gépkocsija a családban mindenkinek. De akkor már mindenkit elkapott a gépszív, működni kezdett a fogyasztói társadalom. Egy öregasszony utolsó szerelme olyan halk melódia volt, amire nem figyelt fel senki.

8

Anya ül a szobabiciklin, és pedálozik. A tévéből tiroli zene szól, helikopterről filmezik az Alpokat. Mindig volt benne valami sóvárgás a hó, a hegyek, a német szó után. Valami bujkáló szomorúság. Azt hittem, értem. Anya egészen másra vágyott, mint amivé az élete lett.

Itt volt például kamaszkori álma, az orvosi egyetem. Azután nagypapa, a professzor nem engedte egyetemre a lányát. Anyám első nagy tervének vége lett.

Most azonban előkerült egy másik dosszié: a barátnő, akiből filmcsillag lett és világhírű színésznő: Muráti Lili. A fényképeit megőrizte egy hosszú életen át. Az egyik képeslap hátán az osztálytárs hegyes betűivel ennyi áll: „Telefonját elveszítettem. Ha hazajön, hívjon fel. Jó mulatást, M. L.”

Azokra az időkre már én is jól emlékszem. Lili kint áll a kertben, virágzó gyümölcsfák alatt. Anya fényképezi őt, nagyokat nevetnek. Nála gyönyörűbb nőt azóta sem láttam. Nézem a régi felvételeket, és belém nyilall a felismerés, hogy nekem minden nagy szerelmem ehhez a lányhoz hasonlított. Az ember leél egy életet, és az ilyen dolgok még csak nem is jutnak eszébe. Mindenre jut idő, csak az ilyen perdöntő részletekre nem.

Nyolcéves voltam, a számban nyilván vadul, összevissza nőttek a fogak. Orvoshoz jártunk, az Irányi utca 21.-be, Makovényihez. Utána pedig minden este színházba vitt anyám. Az úgy volt, hogy rózsákat vágunk a kertben, amit nekem kellett a művészbejáró előtt átnyújtanom. Lilinek piros Topolinója volt, izgatott volt és illatos. Anyával terveztek valamit, amiből azután semmi sem lett.

Mindegy. Láttuk az *Egy nap a világot* és *A pénz nem boldogít* című vígjátékot. Mindkét darab betétdalának szövegét – De Fries Károly zenéje – a mai napig pontosan tudom.

Anya Lili szerepeit tanulta. Bemagolta az egész vaskos kéziratköteget. *Add nekem ezt az éjszakát, és én az életemet adom.* Hát igen. A légitámadások szünetében már felhallatszott Pestre az ágyúzás. De az, hogy hamarosan mindennek vége lesz, ritkán fordult meg az emberek fejében. A színpadon karban énekelték, hogy a pénz nem boldogít. Mintha ennél a vásári bölcsességnél nem lett volna körülöttük semmi, de semmi fontosabb.

Rejtő Erzsé és Muráti Lili barátságának hosszú utóélete van. 1945-ben, a háború után letartóztatták a latroknak is játszó színtársulatot. Anya bement a Gyűjtőfogházba, és kabát nélkül rohant haza. A bekecsét bent hagyta, mert a fűtetlen cellában – így mesélte – szegény Lili teljesen átfagyott.

A papírok között volt még a Földigénylő Bizottság elkobzási javaslata. Az indoklás többek között kimondta, hogy a Vaszary házaspár hazaáruló és népellenes bűnös. Gyánítom, hogy ezen a szomorú tényen anyánk tanúvallomása nem sokat változtatott.

A színtársulat később Nyugatra szökött, Vaszaryék Spanyolországban ragadtak, Lili a madridi rádió bemondója lett. 1963-ban, amikor én is Madridba kerültem, kikerestem a telefonkönyvben Muráti Lilit. Dadogva, izgatottan elmagyaráztam, hogy ki vagyok. A művésznő kedves volt és vidám, de anyára a jelek szerint nem emlékezett. „Úgy őrizzen meg – ismételte –, amilyen akkor voltam, harmincévesen. Mert én ma már csak egy csúf vénasszony vagyok.”

Elmehettem volna itt, Madridban is a művészbemutató elé, de az, hogy Lili nem emlékezett anyánkra, elvette ettől a zárandokúttól a kedvemem.

Most pedig, röviddel a halála előtt, ő is hazalátogatott. Lett még egy szerepe is valahol, de erről szegény anyám szerencséire nem tudott. Az élet úgy hozta, hogy egyszerre halt meg a két barátom. Egymás közelében, ugyanazon a hideg, márciusi napon.

A történet így ért volna véget, ha nem lett volna itt, lapalji jegyzetnek, két levél. Meghívások előzsűrizésre, fesztiválok, rendezvények hirdetései. Hetvenkét éves korában, Szabó Erzsébet néven, anyánk önálló produkcióval jelentkezett. Azt, hogy orvos legyen belőle, megakadályozhatta a budai család. Másik álma, a színészi pálya azonban egy pillanatra ismét felvillant előtte, hetvenkét évesen.

Befejeztem a fényképek rendezését, összeállítottam száz év történetét, egy vaskos albumot. 1905-ben nagy, lejtős legelő a Farkasrét, a Németvölgy és a Csörsz-árok által határolt terület. A réten kecskék legelnek, utcák, szomszédok nincsenek. A látóhatáron a Várhegy, a királyi palota. A bokrok az első képeken még csenevészek, az egyik felvételen a ház előtt lajtoskocsi áll. Nagy, kajla szekér, mellette ingujjban a *donauwassers*. Azokban az időkben hordóban szállították a hegyre az ivóvizet.

Anyánk apró, kopasz gyerek ezeken a képeken. Kecskét legeltet, kölyökkutyát tart az ölében. Kicsit szomorú, kicsit dacos tekintetű lányka, de kezdettől fogva ott vannak körülötte a kutyák. Peti, a komondor, Kicsu, a tacsó és csak így, sorban, egymás után a többiek.

Mosolyogni csak később, a tenispályán láttam. Ott is, mintha egy kicsit kényszereketten. Jön azután a báli szezon és benne apánk. Végül pedig az esküvő és – egyik a másik után – a gyerekek.

A háború éveiből nem maradtak fenn fényképfelvételek. A romokat megörökíteni nem jutott eszébe senkinek. Nagy szerencse, hogy 1952-ből megmaradt egy kis amatőrkép: anyánk kalauz-egyenruhában. Itt már mosolyog szegényke, ilyen kedvére való munka azokban az időkben nem jutott mindenkinek.

És hát így tovább, lapról lapra, a hét unoka és a tizenöt dédunoka. Egy budai úrilány élete, akire rádólt a világ, de aki megvetette a romokon a lábát, és túlélte a föld-rengéseket.

Az anyag együtt van, befejeződött a lomtalanítás. A fölösleges részleteket elemésztették a konténerek. De vannak-e fölösleges részletek?

Most megkezdődhet az építkezés. Ilyenkor teszem fel magamnak a kérdést, hogy ebből az adathalmazból mi legyen. Menet közben persze sok mindenre rájön az ember. Eredetileg arról szolt volna ez a példabeszéd, hogy milyen a szeretetre való képzelenség. És hogy milyen az érem másik oldala, az, hogy engem márpedig ne szeressenek.

De itt nem erről van szó, nem egészen. Így, együtt, egy az egyben anyánk élete nem más, mint konok, kőkemény szeretet. És a szeretet utáni vágyakozás természetesen. Az, hogy szeretném magam megmutatni egy olyan világban, ahol csak lapítani vagy kuszolni lehet. Még tőlünk, a gyerekeitől sem kapott mást, mint gyanakvást. Úgy ment el, hogy egyikünk sem fogta a kezét. Hogy egyikünk sem csókolta meg.

Mindig úgy képzeltem, hogy egy életnek értelme, tanulsága van. Az ember pedig arra született, hogy megértse a sorsát. Hogy anya megértette-e, nem tudom. De végigcsinálta következetesen. Hát igen: fel van adva a lecke. Egy ember, akit nem tudtam jól szeretni, és akit most meg kell értenem.

A díjat, amivel kecsegtettek, más kapta az idén. Az az igazság, hogy eszembe sem jutott. De most itt van ez az Ünnepi Könyvhét. Ilyenkor szoktam hazaérni. Önálló kötetem nincs, csak egymással felelő három antológia. Ezeket fogom dedikálni, ha lesz kinek.

Az első napon egy fiatal csapattal járom a szabadtéri színpadokat. Közönség nincs sehol körülöttünk, hiába énekelnek a gitárosok. *Egy embernek is meg kell tartani!* – magyarázom. Régi pedagógusigazság: van úgy, hogy az embernek egy sok száz főnyi tömegben is csak egyetlen értő hallgatója van.

Egyedül szónokolni mégis különös multság.

– Kérem, hogy ne tapsoljanak bele a felolvasásba! – mondom én is, amikor hozzám kerül a mikrofon.

Társaim veszik a lapot. Egészen jó írásokkal hozakodnak elő, egyiküknek, egy erdélyi fiúnak felajánlom, hogy lefordítom a versét.

– A versemet?! – kérdezi megrökönyödve.

Merthogy amit hallottunk, novella. Szeretem ezeket a műfaji besorolásokat.

Az ellentábor bemutatkozására másnap délután megyek. Ezek itt profi írók. Vészesen komolyan veszik magukat. A munkát magát komolyan veszem én is. De hát olvasók itt, ezen a téren sincsenek, és így, hiába táncol a kerekasztal, a felszólalások fölöslegesekek.

Végül pedig a zárójelentés. A szemüvegem otthon maradt, csak a nagybetűket olvasom fel, így legalább rövid és velős lesz a szöveg.

– Kérem, hogy ne tapsoljanak... Itt is elsütöm a tegnapi hülye viccemet.

A korsó sör egy karcolat ára kint a téren. Annyi, amennyit a legtöbb vidéki napilap fizet. Mi pedig szónokolunk és negédeskedünk. Furcsa világ ez: enyhén megalázó. Megyek haza én is. Befejeztem az Ünnepi Könyvhetet.

És még egyszer, újra, a lomtalanítás. Anyának két írása van. Egy emlékkönyv, Széchenyi Júlia, Irène Coulon, francia és német lányok bejegyzései. „Amit benned szerettek, az az ambíció és az ideáлизmus. Maradj mindig ilyen, és mindenki szeretni fog” – írta 1930. május 24-én Szabó Lili, az egyetlen, aki észrevette anyánk jellemvonásait.

Honnan tudhatta volna szegényke, hogy nemsokára olyan világ lesz itt, ahol az ábrándozásért és az ambícióért börtön jár majd és nem szeretet!

A másik egy géppel írott receptgyűjtemény: a csörögefánkot bevagdosva, bő zsírban kell sütni. Spárgafelfújt, spenótpuding, sós uborka, svéd göngyöleg. Volt értelmük, anyig anyá itt volt. Nélküle hasznavehetetlenek.

Mint ez a lakás itt körülöttem. Most, hogy lezajlott a lomtalanítás, ezt is észreveszem.

– Megállt a kapuban – mondja húgom –, és visszanezett. Mögötte már ott várt az ambulancia, de ő csak kapaszkodott, és nézte az orgonabokrokat.

Húgom torkában megbicsaklik a hang.

Indulok én is nemsokára. Még itt járok-kelek, de tulajdonképpen már nem vagyok jelen. Kiülök a kapuba, mint aznap, amikor az ószeresek... Itt láttam utoljára az ágycát, a kockás plédet és a sárga szivacsmatracot.

Foltos, anya kutyája is itt sündörög körülöttem. El kell altatni – mondja húgom. Nem eszik, morog. Megtámadja a munkásokat.

Eszembe jut az öregasszony, aki a kórház folyosóján megragadta a kezem.

A gép ablakából minden évben visszanezek. Látom a temetőkert gesztenyefáit és körös-körül ezeket a félelmetesen üres dombokat.

Anyá pedálozik. Bekapcsolja az osztrák csatornát, zene szól. Időjárás-jelentés: nézzük a hófehér osztrák Alpokat.

A tenger tintakék. A kijárat előtt Hófehérke. Gyapjúsál a nyakában: itt van az ősz.

Sumonyi Zoltán

BOLOGNA, 1995. SZEPTEMBER

*„Elhagytam volt a villák vasrácsait is, végig,
Az ezredévi oszlop elébem állt sötétben,
A tetejében Gábor arkangyal árnya lengett.”*
(Szép Ernő)

Sötét estében értünk a város centrumába,
A *San Petronionál* megálltam: itt semerre...
A térkép sem jelölte helyét a kis hotelnek.

Hosszas keresgetéssel egy szűk utcába hajtva
(Tálán száz métert mentünk) meglett a csöpp „*Apollo*”;
Behúzott vállal állt egy trafik s kávézó mellett.

Gyötrötten fölvonultunk a keskeny fordulókon,
S feledve lenn az autót, álomba gyorsan estem;
Ezer kilométer volt mögöttem reggel óta.